

ZADÁNÍ SEMESTRÁLNÍ PRÁCE

IDENTIFIKACE SPAMU

NAIVNÍM BAYESOVSKÝM KLASIFIKÁTOREM

Zadání

Naprogramujte v ANSI C přenositelnou¹ **konzolovou aplikaci**, která bude **rozhodovat, zda úsek textu** (textový soubor předaný jako parametr na příkazové řádce) **je nebo není spam**.

Program bude přijímat z příkazové řádky celkem **sedm** parametrů: První dva parametry budou vzor jména a počet trénovacích souborů obsahujících nevyžádané zprávy (tzv. **spam**). Třetí a čtvrtý parametr budou vzor jména a počet trénovacích souborů obsahujících vyžádané zprávy (tzv. **ham**). Pátý a šestý parametr budou vzor jména a počet testovacích souborů. Sedmý parametr představuje jméno výstupního textového souboru, který bude po dokončení činnosti Vašeho programu obsahovat výsledky klasifikace testovacích souborů.

Program se tedy bude spouštět příkazem

```
spamid.exe2 <spam> <spam-cnt> <ham> <ham-cnt> <test> <test-cnt> <out-file> ↵
```

Symboly <spam>, <ham> a <test> představují vzory jména vstupních souborů. Symboly <spam-cnt>, <ham-cnt> a <test-cnt> představují počty vstupních souborů. Vstupní soubory mají následující pojmenování: **vzorN**, kde N je celé číslo z intervalu $\langle 1; N \rangle$. Přípona všech vstupních souborů je **.txt**, přípona není součástí vzoru. Váš program tedy může být během testování spuštěn například takto:

```
spamid.exe spam 10 ham 20 test 50 result.txt ↵
```

Výsledkem činnosti programu bude textový soubor, který bude obsahovat seznam testovaných souborů a jejich klasifikaci (tedy rozhodnutí, zda je o spam či neškodný obsah – ham).

Pokud nebude na příkazové řádce uvedeno právě sedm argumentů, vypíše chybové hlášení a stručný návod k použití programu v angličtině podle běžných zvyklostí (viz např. ukázková semestrální práce na webu předmětu Programování v jazyce C). **Vstupem programu jsou pouze argumenty na příkazové řádce – interakce s uživatelem pomocí klávesnice či myši v průběhu práce programem se neočekává.**

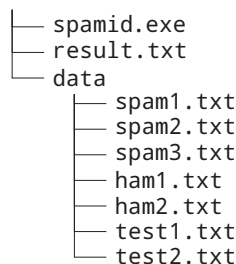
Hotovou práci odevzdejte v jediném archivu typu ZIP prostřednictvím automatického odevzdávacího a validačního systému. Postupujte podle instrukcí uvedených na webu předmětu. Archiv nechtě obsahuje všechny zdrojové soubory potřebné k přeložení programu, **makefile** pro Windows i Linux (pro překlad v Linuxu připravte soubor pojmenovaný **makefile** a pro Windows **makefile.win**) a dokumentaci ve formátu PDF vytvořenou v typografickém systému **TeX**, resp. **L^ATeX**. Bude-li některá z částí chybět, kontrolní skript Vaši práci odmítne.

Specifikace vstupu programu

Vstupem programu jsou **pouze parametry na příkazové řádce** – výše zmíněných 7 povinných parametrů, které specifikují trénovací množiny spamu a hamu, testovací množinu a výstupní sou-

¹Je třeba, aby bylo možné Váš program přeložit a spustit na PC s operačním prostředím Win32/64 (tj. operační systémy Microsoft Windows NT/2000/XP/Vista/7/8/10/11) a s běžnými distribucemi Linuxu (např. Ubuntu, Debian, Red Hat, atp.). Server, na který budete Vaši práci odevzdávat a který ji otestuje, má nainstalovaný operační systém Debian GNU/Linux 10 (buster) s jádrem verze 4.19.0-11-amd64 a s překladačem gcc 8.3.0.

²Přípona **.exe** je povinná i při sestavení v Linuxu, zejm. při automatické kontrole validačním systémem.

Obrázek 1: Ukázka adresářové struktury

bor s klasifikací textu – **interakce** s uživatelem **pomocí klávesnice či myši v průběhu práce programem se neočekává.**

Každý vstupní soubor obsahuje jeden řádek slov oddělených znakem mezera (ASCII #32/0x20). Vstupní soubory jsou již připravené pro klasifikaci, není tedy nutné provádět žádné další předzpracování. Vstupní soubory obsahují pouze písmena anglické abecedy v kódování ASCII (7-bit, tj. není nutné řešit kódování znaků národních abeced).

Parametry programu na příkazové řádce `<spam>`, `<ham>` a `<test>` nejsou přímo jména vstupních textových souborů, ale vzory, podle kterých se tato jména tvoří. Je-li tedy např. parametr `<spam>` zadán ve tvaru `'spam'`, znamená to, že program bude načítat všechny soubory, jejichž jméno je tvořeno řetězcem `'spam'`, za nímž následuje dekadické celé číslo (nezarovnané, nedoplněné nulami) s příponou `'.txt'`. Tomuto vzoru tedy odpovídají např. jména souborů `'spam1.txt'`, `'spam2.txt'`, ..., `'spam10.txt'`, `'spam11.txt'`, ..., `'spam100.txt'`, `'spam101.txt'`, atd. Vstupní soubory budou umístěny v podadresáři `data`, který bude ve stejném adresáři jako spustitelný soubor. Adresářová struktura je naznačena na obrázku 1.

Specifikace výstupu programu

Úkolem programu je u všech specifikovaných testovacích souborů určit, **zda se jedná o nevyžádanou zprávu (spam) nebo ne**. Systémy tohoto typu využívají např. poskytovatelé služeb elektronické pošty pro automatické třídění příchozí pošty. Jedná se o jednoduchou úlohu z oblasti strojového učení, konkrétně o učení s učitelem. To znamená, že se algoritmus na základě předložených (korektně označených) trénovacích dat naučí rozpoznávat data, která do té doby neviděl. Pro tuto konkrétní úlohu lze úspěšně využít tzv. *naivní bayesovský klasifikátor* (NBK), který bude detailně popsán dále v sekci .

Výstup programu bude směřován do textového souboru, daného posledním parametrem programu na příkazové řádce. Tento soubor bude obsahovat na každém řádku jméno testovaného souboru a jeho klasifikaci. Pokud je soubor klasifikován jako spam, bude označen písmenem `'S'` (spam), v případě, že se nejedná o spam, bude označen písmenem `'H'` (ham), a to v následujícím formátu: `<jméno souboru>`, `<tabulátor>`, `<klasifikace>` a `<znak konce řádku>`.

Ukázka níže demonstuje, jak může vypadat jeden konkrétní výstupní soubor:

```

test1.txt→H\r\n3
test2.txt→H\r\n
test3.txt→S\r\n
...
  
```

³Sekvence znaků `\r\n` bude použita pochopitelně jen v případě OS Windows. Platformně nezávislého výsledku dosáhnete využitím escape sekvence `'\n'`.

test110.txt → S
test111.txt → H

Na začátku ani na konci souboru nenechávejte žádné bílé znaky (mezery, tabulátory, apod.) či prázdné řádky. Každá řádka začíná jménem souboru a končí znakem konce řádku.

Klasifikační algoritmy pochopitelně nepracují se 100%-ní spolehlivostí. Při zpracování výsledků Vaší semestrální práce je proto **minimální hranice přesnosti klasifikace stanovena na 90 %**. Jinými slovy, ze 100 testovacích dokumentů musí Váš program správně klasifikovat nejméně 90 dokumentů, aby byla semestrální práce přijata jako vyhovující. Při použití *naivního bayesovského klasifikátoru* není problém této přesnosti dosáhnout – ovšem Vaší kreativitě se nekladou žádná omezení, takže pokud algoritmus NBK využít nechcete, můžete samozřejmě využít jiný, nebo navrhnout vlastní.

Algoritmus naivního bayesovského klasifikátoru

Při použití *naivního bayesovského klasifikátoru* (NBK) můžete pro potřeby semestrální práce implementovat algoritmus popsáný níže. Algoritmus má dvě fáze: (i) Fázi učení, kdy analýzou vstupní trénovací množiny správně označeného textu (tj. ke každému vstupnímu textovému souboru existuje správná informace o tom, zda se jedná o spam či ham) vytvoří “slovník” podmíněných pravděpodobností výskytu slova v textu za podmínky klasifikace daného textu do konkrétní třídy. Ve (ii) fázi klasifikace pak neznámý soubor klasifikuje tak, že vypočítá kumulativní⁴ podmíněné pravděpodobnosti výskytu slov daného souboru za podmínky jeho klasifikace do třídy *spam* a za podmínky jeho klasifikace do třídy *ham*. Ta, z těchto dvou podmíněných pravděpodobností, která je vyšší, vyhrává, a soubor je zařazen do vítězné třídy.

Obě dvě popsané fáze jsou níže zapsány v pseudokódu. Fázi učení popisuje pseudokód Alg 1, fázi klasifikace popisuje pseudokód Alg 2.

Učení

NBK vypočítává pravděpodobnost příslušnosti dokumentu ke třídě, pro vypočtení této pravděpodobnosti je nutné nejprve vypočítat následující hodnoty, pro každou klasifikační třídu:

- $P(c)$ – apriorní pravděpodobnost výskytu klasifikační třídy c v datech. Pokud by data byla hody mincí, tak pravděpodobnost třídy *hlava* je 0,5, pravděpodobnost třídy *orel* je také 0,5 a pravděpodobnost třídy *je_jasno* je 0, protože taková třída se v datech neobjevuje. V naší úloze jsou 2 třídy: *spam* a *ham* – je tedy třeba analýzou vstupní trénovací množiny stanovit, jaká je pravděpodobnost jejich výskytu, a to z jejich relativní četnosti v trénovací množině.
- $P(\langle \text{word} \rangle | c)$ – pravděpodobnost, že se slovo $\langle \text{word} \rangle$ vyskytne v dokumentu za podmínky klasifikace do třídy c . V tomto příkladu využíváme tzv. *bag-of-words model*, kdy neuvažujeme pozici slova v dokumentu, stačí, že se v dokumentu vyskytuje. Je tedy zřejmé, že ke každému unikátnímu slovu z celé trénovací množiny budou po provedení tohoto kroku existovat 2 vypočítané hodnoty, a to: $P(\langle \text{word} \rangle | c = \text{'spam'})$ a $P(\langle \text{word} \rangle | c = \text{'ham'})$.

Klasifikace

Následující algoritmus navazuje na algoritmus Alg 1, tzn. **slovník** je získaný na řádce 4 a $P(\langle \text{word}_k \rangle | c_i)$ je podmíněná pravděpodobnost vypočtená na řádce 13.

⁴Tedy souhrnné, za celý dokument, kdy každé slovo dokumentu přispěje svojí vlastní pravděpodobností do součinu celkové podmíněné pravděpodobnosti.

Alg 1 Učení naivního bayesovského klasifikátoru

```
1: ▷ Množina C obsahuje dvě podmnožiny  $\{c_{spam}, c_{ham}\}$ 
2: def NBLEARNTEXT(trénovací množina, C)
3:   ▷ Vytvoření slovníku
4:   slovník[slovo, četnost]  $\leftarrow$  unikátní slova a jejich počet z trénovací množiny
5:   ▷ Výpočet pravděpodobností
6:   for  $\forall$  klasifikace  $c_i \in C$  :
7:     doci  $\leftarrow$  dokumenty z trénovací množiny, patřící do třídy  $c_i$ 
8:      $P(c_i) = |\mathbf{doc}_i|/|\mathbf{trénovací množina}|$ 
9:     texti  $\leftarrow$  sloučení všech doci do jediného dokumentu
10:     $n \leftarrow$  počet slov v texti (k-duplicity se započítávají k-krát)
11:    for  $\forall$  slova  $\langle \text{word}_k \rangle$ ,  $k \in \langle 1, |\mathbf{slovník}| \rangle$  ve slovník :
12:       $n_k \leftarrow$  počet výskytů slova  $\langle \text{word}_k \rangle$  v texti
13:       $P(\langle \text{word}_k \rangle | c_i) \leftarrow (n_k + 1)/(n + |\mathbf{slovník}|)$ 
```

Alg 2 Klasifikace neznámého vzorku

```
1: def NBCLASSIFYTEXT(doc, slovník)
2:   pozice  $\leftarrow$  všechny pozice slov v doc obsažených ve slovník
3:   return  $c_{NB}$ 
```

$$c_{NB} = \underset{c_i \in C}{\operatorname{argmax}} \left(P(c_i) \times \sum_{k \in \mathbf{pozice}} \log(P(\langle \text{word}_k \rangle | c_i)) \right) \quad (1)$$

Rovnice (1) popisuje, jak získat klasifikaci neznámého vzorku. Funkce argmax funguje tak, že pro všechny hodnoty c_i vyčíslí hodnotu argumentu a vrátí c_i , pro kterou byla vypočtená hodnota nejvyšší. Při vyhodnocování argumentu funkce argmax věnujte pozornost uvedené sumaci. V literatuře se spíše setkáte s následujícím zápisem:

$$P(c_i) \times \prod_{k \in \mathbf{pozice}} P(\langle \text{word}_k \rangle | c_i),$$

kde symbol $\prod$ označuje násobení namísto sčítání, jako v případě sumace. Jelikož jsou podmíněné pravděpodobnosti jednotlivých slov velmi malá čísla (10^{-1} až 10^{-7} a menší), došlo by při násobení těchto čísel ke ztrátě přesnosti vzhledem ke způsobu uložení reálných čísel v počítači. Pokud však pravděpodobnosti zlogaritmuje, zamezíme tomuto problému, aniž by algoritmus ztratil na funkčnosti.

Užitečné techniky a odkazy

Uvedené techniky je možné (ale nikoliv nezbytně nutné) využít při řešení úlohy. Protože se jedná o postupy víceméně standardní, lze k nim nalézt velké množství dokumentace:

1. Bayesovské učení,
2. naivní bayesovský klasifikátor,
3. hash tabulka (tabulka s rozptýlenými položkami),
4. trie (prefixový strom),
5. binární vyhledávací strom.

Řešení úlohy je zcela ve vaší kompetenci – zvolte takové algoritmy a techniky, které podle vás nejlépe povedou k cíli. Upozorňuji, že není dobrý nápad uchovávat slovník unikátních slov a jejich četností ve spojovém seznamu – program by v takovém případě pracoval velmi pomalu.